

บทที่ 2

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน

ความสำคัญและแนวความคิดของการสอน การสอนเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญของการศึกษาทุกระดับ เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นผู้กำหนดขึ้นด้วยศิลปะของแต่ละบุคคลที่เลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน (อุทุมพร ทองอุไทย 2523: 7) ผู้สอนจะต้องรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้เหมาะสมอยู่เสมอ นักการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการสอนแตกต่างกันไป พอประมวลแนวความคิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

กู๊ด (Good 1973: 552) กล่าวว่า การสอนคือ การจัดประสมการณ์หรือสภาพการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ใฝ่ใจยิ่งขึ้น หรือการสอน หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียน ตามสถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ อันก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยสะดวกและง่ายดาย ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทางร่างกาย สมออง อารมณ และสังคม นอกจากนี้เกษม สุกหอมและคณะ (2516: 143) กล่าวว่า การสอน คือ การสร้างสถานการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในฝ่ายผู้เรียน เมอร์เซล (Mursell 1954: 18) ละอองการุญยะวณิช และคณะ (2518: 41) และสุชาติ โสสมประยูร (2525: 77) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสอนคือ กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

จากความหมายของการสอน ในทัศนะของนักศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการสอนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการในการให้การศึกษา ซึ่งผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อจะให้เรียนรู้ได้โดยสะดวก นักการศึกษาหลาย

ท่านถือว่า วิธีสอนมีความสำคัญยิ่งกว่าเนื้อหา หรือความรู้ที่สอนจริงเสียอีก (พนัส หันนาคินทร 2524: 179) ทั้งนี้เพราะ ถ้าผู้สอนรู้จักใช้วิธีสอนที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติและมีทักษะ ในวิชาที่เรียนรู้นั้น พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่า วิธีการสอน มีความหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน และผู้ที่จัดและดำเนินการสอนโดยเฉพาะครูนั้น จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่อันสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าคุณภาพของการศึกษานั้น ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และทำให้แผนการศึกษาชาติดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างใดมอ (ภิญโญ สาขร 2522: 3-6 ; ทศนีย์ ศุภเมธี 2524: 36-38)

พฤติกรรมกรรมการสอนของครู

ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะกำหนดสภาพดีหรือไม่ดีของเด็ก ปฏิภาณวิญญายของครูที่ครูให้แก่เด็กเป็นประจำทุกวันจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเด็กรวมทั้งพฤติกรรมกรรมการสอนของครูย่อมแตกต่างกันไปซึ่งจะแสดงออกให้เห็นด้วยพฤติกรรมกรรมการสอนที่สังเกตได้ และพฤติกรรมกรรมการสอนเหล่านี้จะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กก็จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ทั้งนี้ เพราะ "กระบวนการเรียนการสอนเป็นการติดต่อระหว่างบุคคล ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนซึ่งอยู่ในรูปของการกระทำและคุณลักษณะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมมีอิทธิพลต่อฝ่ายตรงข้าม" เบรดฟอร์ด (Bradford 1960: 116-120)

ดังนั้นผู้ที่ เป็นครูจึงต้องศึกษาให้ทราบว่า พฤติกรรมใดที่ควรจะนำมาใช้ในการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดและพฤติกรรมใดควรละเว้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ในการเรียนการสอนสู่ศิษย์ด้วยแล้ว พฤติกรรมการสอนของครูต้องเน้นการจัดกิจกรรมในด้านปฏิบัติ คือ ให้นักเรียนมีกิจกรรมการปฏิบัติมากที่สุด ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน การตั้งคำถามถามกันเอง หรือแสดงบทบาทสมมุติ ให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน (สุชวดี โสมประยูร 2525: 29-39)

เท่าที่กล่าวมานี้จะเห็นว่ารูปแบบการสอนและวิธีสอนมีมากพอที่จะให้ผู้สอนเลือกมาใช้ได้ตามความเหมาะสมของสภาพการณ์ ทั้งนี้เพราะเรายังไม่อาจสรุปได้ว่าวิธีสอนแบบใดดีที่สุด วิธีการสอนแต่ละแบบอาจมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์สภาพผู้เรียน และอื่น ๆ ดังนั้นการเลือกใช้วิธีสอนรูปใดก็ตาม จะต้องคำนึงถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงปรารถนา

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบหลายอย่างและมีหลายรูปแบบได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้มากพอสมควร ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

การวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนในเรื่องและด้านต่าง ๆ ในระดับการศึกษาหลายระดับภายในประเทศ สรุปได้ดังนี้

สถาพร มาลีเวชพงศ์ (2517: 99) ได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนศิลปะธรรมในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครู 4 แห่งในภาคกลาง ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ดัดแปลงมาจากของ แฟลนเดอร์ พบว่า พฤติกรรมการเรียนการสอนนั้น อาจารย์เป็นผู้แสดงมากกว่านักศึกษา และผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภร ศรีแสน (2517: 85) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครู 4 แห่งในภาคกลาง โดยศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้

กุลวดี เรื่องเลข (2517: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรีในปีการศึกษา 2517 จำนวน 400 คน ผลการวิจัยสรุปว่า ครูที่มีเพศ วุฒิ ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอนและ

สังกัดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนไม่แตกต่างกัน โดยมีพฤติกรรมการสอนทั้ง 2 ด้านอยู่ในเกณฑ์มาก

นรา บุรณรัช (2518: 52-53) ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างครูสอนวิทยาศาสตร์โรงเรียนประถมและมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 51 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจที่ครูใช้มากคือ ประเภทการนำเทคนิคกระบวนการและวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาใช้และพฤติกรรมการสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือประเภทยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ที่ใช้มากคือพฤติกรรมที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนตอบ พฤติกรรมที่ใช้น้อยคือพฤติกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาจะมีพฤติกรรมด้านการจูงใจมากกว่าครูในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และครูเพศหญิงจะมีพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจมากกว่าครูเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูที่มีวุฒิและประสบการณ์ในการสอนต่างกัน จะมีพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจไม่แตกต่างกัน ครูที่สอนในระดับชั้นต่างกัน เพศ วุฒิ และประสบการณ์การสอนต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนไม่แตกต่างกัน

คณิงศักดิ์ คำแถม (2518: 51-54) ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนด้านการถามตอบและด้านทักษะทั่วไปของกลุ่มอาจารย์ที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" 3 ระดับ (ระดับปริญญาตรี ระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษา) โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมซึ่งศึกษาและปรับปรุงขึ้นจาก "การจำแนกรายการพฤติกรรมการสอนขั้นต้น" ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอนแห่งมหาวิทยาลัยแอสแตนฟอร์ด ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์คณิตศาสตร์ที่สอนในระดับต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านการถามตอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีพฤติกรรมการสอนด้านทักษะทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่

อาจารย์ในระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมการสอนด้านทักษะทั่วไปมากกว่าอาจารย์ในระดับมัธยมและระดับปริญญาตรี สำหรับอาจารย์ชายและอาจารย์หญิงมีพฤติกรรมการสอนด้านการถามตอบ และด้านทักษะทั่วไปไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีพฤติกรรมการสอนด้านทักษะทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่อาจารย์ในระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมการสอนด้านทักษะทั่วไปมากกว่าอาจารย์ในระดับมัธยมและระดับปริญญาตรี สำหรับอาจารย์ชายและอาจารย์หญิงมีพฤติกรรมการสอนด้านการถามตอบ และด้านทักษะทั่วไปไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อวิเคราะห์แบบการถามตอบของอาจารย์พบว่า ใช้แบบการถามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าอาจารย์ใช้แบบการถามแบบความรู้ลึกจำนวนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ แบบความเข้าใจ แบบการนำไปใช้ แบบวิเคราะห์ แบบสังเคราะห์ แบบประเมินค่าใ้้น้อยที่สุด

สมนึก ภัททิษฐ์ (2519: 70-75) ได้ศึกษา "พฤติกรรมการประเมินผลในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" จำนวน 41 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการประเมินผลที่ใช้มากที่สุด คือ ใช้เทคนิคกระบวนการต่าง ๆ และประเมินผลจากคำตอบของนักเรียนประเภทความรู้ ความจำน้อยที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ใช้พฤติกรรมการประเมินผลโดยใช้วิธีตามแล้ว นักเรียนตอบพร้อมกันมากที่สุด ใช้คำถามประเภทความรู้ ความจำ และคำถามสูงกว่าความรู้ ความจำ มาเป็นอันดับรองลงมา พฤติกรรมที่ใช้ใ้น้อยที่สุด คือ ครูประเมินผลโดยการทดสอบนักเรียนในช่วงที่สอน การเปรียบเทียบพฤติกรรมการประเมินผล เมื่อแยกตามเพศ วุฒิ ประสบการณ์ในการสอน และวิชาที่สอนพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปิ่นวดี จิระชานุกรณ์ (2519: 101) ได้ทำการศึกษา "พฤติกรรมการสอนทั่วไปของอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาธน์มิตร ปีการศึกษา 2518" โดยใช้แบบสอบถามซึ่งได้ปรับปรุงสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า รวมทั้งมีแบบสำรวจวิธีสอนของอาจารย์อีกส่วนหนึ่ง ผลของการ

ศึกษาพบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมมีพฤติกรรมการสอนทั่วไปในแต่ละ
 ด้านเป็นปริมาณต่างกัน โดยที่ปริมาณของพฤติกรรมการสอนด้านต่าง ๆ ส่วนมากจะ
 สูงกว่าเกณฑ์ปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาจารย์มีพฤติกรรมการสอนทั่วไปค่อนข้างดี
 พฤติกรรมการสอนที่อาจารย์มีเป็นปริมาณมากที่สุดคือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว
 รองลงมา คือด้านคุณภาพของภาษาและเสียง ซึ่งพบว่ามีปริมาณใกล้เคียงกัน ส่วน
 พฤติกรรมการสอนที่อาจารย์มีเป็นปริมาณน้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินผลการสอน
 และการเรียน และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละภาควิชา พบว่า ส่วนมากได้ผลสอดคล้อง
 อย่างใกล้เคียงกับการพิจารณาเป็นส่วนรวม ผลการเปรียบเทียบประเมินพฤติกรรม
 การสอนของอาจารย์ ซึ่งนิสิตเป็นผู้ประเมินพบว่า จะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยของเธอ และผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียน แต่จะไม่ขึ้นอยู่กับเพศและประสบการณ์และการประกอบอาชีพครูมาก่อน
 อาจารย์ในทุกภาควิชาใช้วิธีสอนแบบบรรยายแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

พิมพ์ภรณ์ มโนรัตน์ (2521: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง "สถานภาพ
 ของครูมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8" พบว่า ระดับสถานภาพครูมัธยมศึกษาใน
 เขตการศึกษา 8 อยู่ในเกณฑ์ดี เป็นผู้มีความความเป็นจริงในการปฏิบัติงานดี ครู
 มัธยมศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีสภาพด้านการสอน ด้านการปฏิบัติตัวของครู
 และด้านส่งเสริมชนบทรรมนิยมประเพณีไม่แตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์การ
 สอน มีสถานภาพด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ตลอดจนการส่งเสริม
 รักษาประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์น้อยด้านทักษะการสอน
 การปฏิบัติของครู จิตวิทยา และการปกครองชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน

ประสงค์ แสงแก้ว (2521: 54-56) ทำการวิจัย "พฤติกรรมการ
 สอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูลำปาง ตามทัศนคติและความคาดหวังของนักศึกษา"
 พบว่า อาจารย์ใช้พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็น
 อันดับสูง ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนเป็นอันดับรองลงไป และด้านการประเมิน
 ผลการเรียนและนำข้อมูลย้อนกลับ เป็นอันดับสุดท้าย นักศึกษาคาดหวังให้อาจารย์
 ใช้พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ด้านการช่วยเหลือ

เพิ่มเติมเป็นอันดับสูง ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนเป็นอันดับปานกลาง พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษาแตกต่างกับพฤติกรรมการสอนตามความคาดหวังของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ชลด วงศ์แสง (2522: 59-60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" พบว่าพฤติกรรมทางวาจา ที่ปรากฏในการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่ครู เป็นผู้แสดงพฤติกรรมที่แสดงมาก ได้แก่ พฤติกรรมทางวาจาประเภทอธิบาย พฤติกรรมทางวาจาประเภทขยายความ พฤติกรรมทางวาจาประเภทคำถามที่นำไปสู่การสังเกต พฤติกรรมทางวาจาที่ไม่ปรากฏในการเรียนการสอนคือพฤติกรรมทางวาจาประเภทคำถามที่นำไปสู่การออกแบบทดลองการเปรียบเทียบ พฤติกรรมทางวาจาในด้านระดับชั้นเรียน พบว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

พรทิพย์ ไชยนิส (2522: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้คำถามของครูวิทยาศาสตร์" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูตามคำถามด้านความรู้ชั้นความจำร้อยละ 53.73 และตามคำถามด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่ขบวนการสังเกต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 66-69) วิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครู" จากกลุ่มตัวอย่างวิทยาลัยครู 9 วิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้บริหาร ประเมินการสอนของอาจารย์ว่า คุณภาพการสอนอยู่ในขั้นดีและมีความคิดเห็นใกล้เคียงกันว่า อาจารย์ผู้สอนกระทำกิจกรรมบ่อยครั้งมากในเรื่องเตรียมการสอนล่วงหน้า มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้บริหาร พบว่า กิจกรรมการสอนที่อาจารย์ให้ทำหน้าที่ตนเองมีมากกว่าที่นักศึกษาและผู้บริหารเป็นผู้ให้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วงศ์ชัย ภูมิระวิ (2523: 166) ได้ศึกษา "การเปรียบเทียบพฤติกรรม การสอนอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา กับวิทยาลัยครูสงขลาตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยอาจารย์และนักศึกษาที่ทำการเรียนการสอนในระดับชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลาและวิทยาลัยครูสงขลา ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์และนักศึกษทั้งสองสถาบัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของพฤติกรรมต่อประสิทธิภาพของการสอน ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นค่อนข้างมาก คือมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าเกณฑ์ปานกลาง และส่วนใหญ่มีความเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะมีแตกต่างกันบ้าง บางพฤติกรรมในบางวิชาเอก แต่ไม่ถึงร้อยละ 50 ของพฤติกรรมทั้งหมด มีวิชาเอกวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันให้ความสำคัญของพฤติกรรมต่อประสิทธิภาพของการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกินร้อยละ 50 ของพฤติกรรมทั้งหมด อาจารย์และนักศึกษทั้งสองสถาบัน ประเมินเกี่ยวกับความถี่ของพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ส่วนใหญ่ประเมินว่าอาจารย์ได้ปฏิบัติอยู่ค่อนข้างมาก มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าเกณฑ์ปานกลาง และส่วนใหญ่ประเมินว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะมีแตกต่างกันบ้างบางพฤติกรรมในบางวิชาเอก แต่ไม่ถึงร้อยละ 50 ของพฤติกรรมทั้งหมด มีวิชาเอกภาษาอังกฤษเท่านั้นที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันประเมินว่า เกิดขึ้นในชั้นเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกินร้อยละ 50 ของพฤติกรรมทั้งหมด

เพ็ญศรี สุทธิวรรณ (2525: 63-64) ทำการวิจัย "พฤติกรรม การสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาเอกสุขศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง และระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยครู" พบว่า อาจารย์ใช้พฤติกรรมการสอนด้วยค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าค่ากึ่งกลาง โดยใช้พฤติกรรมด้านคุณลักษณะส่วนตัวมากที่สุด ด้านคุณภาพการพูดภาษาและด้านการประเมินผล นักศึกษาประเมินผลพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ชายกับอาจารย์หญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักศึกษประเมินพฤติกรรมการสอนอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ชัชชัย สุหฺร่าย (2526: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของอาจารย์พลศึกษาในวิทยาลัยครู ตามการรายงานของตนเอง" พบว่า อาจารย์พลศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมการสอนของตนเองอยู่ในระดับต่ำมากในเรื่อง พฤติกรรมการสอนความรู้ด้านวิทย์ในการเรียน ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านการมอบหมายงาน ด้านการดำเนินการสอน การเตรียมการสอน การประเมินการสอน การจูงใจ นักศึกษาวิชาเอกพลศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่อง วินัยในการเรียน บุคลิกภาพส่วนตัว การมอบหมายงาน การดำเนินการสอน การประเมินการสอน การจูงใจ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์กับนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาพบว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .01

จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่าส่วนมากเป็นการศึกษาพฤติกรรมการสอนทั่วไปของครูอาจารย์ที่สอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่าครูอาจารย์โดยส่วนรวมมีพฤติกรรมค่อนข้างดี ปริมาณของพฤติกรรมการสอนด้านต่าง ๆ ส่วนมากจะสูงกว่าเกณฑ์ปานกลาง เมื่อเทียบความคิดเห็นระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียน นักศึกษา พบว่ามีความคิดเห็นใกล้เคียงกันและต่างก็ประเมินว่าคุณภาพของการสอนอยู่ในเกณฑ์ดี

การวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ฟูลเลอร์ (Fuller 1964: 2799-2800) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของลักษณะพิเศษของนักเรียนฝึกหัดครูที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนฝึกหัดครูวิชาเอกเกษตรศาสตร์ (The Relationship of Characteristic of Prospective Student Teaching Effectiveness in Agricultural Education) พบว่านิสิตที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการสอนมีคุณสมบัติดังนี้คือ มีความยุติธรรม มีความเมตตากรุณา มีความมั่นคงท่าทางดี ส่วนนิสิตที่ไม่ประสบความสำเร็จในการสอนจะมีลักษณะชอบเลี้ยงงาน มีอารมณ์ไม่ดีเป็นนิจ ไม่มีระเบียบวินัย ใจแคบ ไม่มีการยึดหยุ่น

สตอไรล์ (Storile 1962: 3941) ได้ศึกษาเรื่อง "การเลือก
คุณลักษณะเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้คำพูดที่มีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์บางประการของครู
กับนักเรียน" (Selected Characteristic of Teacher Whose Verbal
Behavior is Influenced by Influence and In-Service Course
in Interaction Analysis) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษา
จำนวน 51 คน ซึ่งเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม
ใช้ระเบียบวิธีสังเกตของเฟลนเคอร์ พบว่า ครูกลุ่มที่ได้รับการฝึกแบบทางอ้อม ทั้ง
พวกที่ได้คะแนนสูงและต่ำ ในการวัดความถี่ของปรากฏการณ์ จะแสดงพฤติกรรม
แบบทางอ้อมมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกการสังเกตพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ และไม่ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมของครู

วูด (Wood 1970: 84-102) ได้ศึกษาเรื่อง "พฤติกรรมการสอน
โดยใช้วิธีสังเกตหลายระบบประกอบกัน" (A Multidimensional for the
Observation Analysis and Assessment of Classroom Behavior)
ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมช่วย
ให้ครูสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้สัมพันธ์กับการใช้แบบสอนของตน และ
พฤติกรรมของนักเรียน

แอนตัน (Anton 1972: 3458) ได้ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์
วิธีสอนสุขศึกษาและสวัสดิศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐอิลลินอยส์" (An
Analysis of the Method Used to Teach Health Education and
Safety Education in Selected Secondary School of Illinois)
ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนที่นิยมมากคือ การอภิปราย การบรรยาย การ
ตอบคำถาม การสาธิต การค้นคว้าและเสนอรายงาน ซึ่งแต่ละวิธีใช้มากเท่า ๆ
กัน วิธีสอนดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีในการสอนแก่ครูที่สอน ขาดประสบการณ์ในการ
สอน และขาดความชำนาญเฉพาะทาง สิ่งที่ทำให้การสอนไม่ประสบผลสำเร็จคือ
การที่ครูไม่ได้เตรียมพร้อมที่จะสอน

ของก และแซสเซนเรท (Yonge and Sassenrath 1968: 44.52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพนักเรียนที่สัมพันธ์กับการประเมินครู" (Student Personality Correlates of Teacher Ratings) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนีย ประเมินพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเสมอในห้องเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตัวประกอบ ได้ตัวประกอบของการสอนดังนี้ ความเชื่อมั่นและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ความกระจ่างในวิชา ทศนคติที่ดีต่อนักศึกษา ให้ความสนใจและกระตุ้นความคิดเห็นของนักศึกษา ยุติธรรมในการประเมินผล มีอุปกรณ์การสอนที่ดี และการเตรียมการสอน

โรมไมน์ (Romine 1978: 139-143) ได้ศึกษาเรื่อง "บรรยากาศเกี่ยวกับการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น" (Student and Faculty Perception of An Effective University Instructional Climates) โดยการสำรวจความคิดเห็นจากอาจารย์คณะต่าง ๆ จำนวน 268 คน ของมหาวิทยาลัยโคโลราโดและนักศึกษาคณะต่าง ๆ จำนวน 1237 คน ผลปรากฏว่าบรรยากาศการสอนที่ดีจะสามารถทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญมีดังนี้ ด้านบุคลิกภาพผู้สอน เช่น เป็นคนกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน กระจือร้อล้น สนใจวิชาที่ตนสอน ด้านการจัดและเตรียมการสอน เช่น เตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ และด้านการเสนอเนื้อหา

โคซมา และคณะ (Kozma and Others 1978: 27-28) ได้วิจัยและพบว่าทั้งอาจารย์และนักเรียน ต่างก็เห็นด้วยกับคุณลักษณะพฤติกรรมการสอนที่เป็นแบบอย่างของครูที่ดี โดยประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ คือ การเปิดเผย ด้านความรู้และอุทิศเวลาการกระจือร้อล้นในด้านการสอน การเสนอเนื้อหาในการสอนหลาย ๆ แบบ การใช้วัสดุอุปกรณ์ได้ดี มีความสามารถในการพูดและฟังที่ดี ยกตัวอย่างและอธิบายเนื้อหา ให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน เป็นผู้รอบรู้ ซื่อสัตย์และมีความยุติธรรม และในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง ด้านการ

สอนจากอาจารย์วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในแคนาดา จำนวน 23 คน พบว่า ผู้สอนที่ตีเน้นให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ทักษะคติของ อาจารย์ที่มีต่อนักศึกษาเป็นไปในทางบวก มีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับหลักสูตร รายวิชา อาจารย์เหล่านี้เชื่อในการเน้นความคิดทั่วไปมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย และยอมรับคำติชมจากนักศึกษา

แกริสัน (Garrison 1971: 818) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้คำพูดของครูและนักเรียนในวิชาการออกแบบถึงผลสำเร็จในการตอบสนองทางสร้างสรรค์" (Comparison of Verbal Behavior of Teacher and Pupils in lesson Designed to Achieve Creative Response) ครูได้รับการฝึกในการวางแผนการสอน เพื่อที่จะให้นักเรียนตอบสนองมากขึ้น โดยใช้ "อนุกรมวิธานเกี่ยวกับพฤติกรรมของฟลอริดา" (The Florida Taxonomy of Behavior) เป็นเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ตอบสนองพฤติกรรมการสอนของครู พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญนั้นคือแบบแผนพฤติกรรมของครูแต่ละคนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

เอมิดอน และเกียมแม็ตโต (Amidon and Giammateo 1965: 283-285) ได้ศึกษาเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพสูง" (The Behavior of Superior Teacher) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา 23 คน ซึ่งได้รับการพิจารณาจากศึกษานิเทศ ว่าเป็นผู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าและแตกต่างจากพฤติกรรมการสอนของครูอีก 20 คน โดยใช้ระบบการสังเกตและวิเคราะห์การสอนของแฟลนเดอร์ (Flanders) ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพสูง มีเปอร์เซ็นต์การพูดน้อยกว่า ยอมรับความคิดเห็นความคิดริเริ่ม และสนับสนุนให้กำลังใจนักเรียน และพยายามที่จะเร้าให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมากกว่าครูที่มีประสิทธิภาพต่ำ และครูที่มีประสิทธิภาพสูงมีการปกครองชั้นเรียนโดยใช้พฤติกรรมทางวาจาที่เป็นพฤติกรรมทางอ้อมมากกว่าใช้พฤติกรรมทางวาจาที่เป็นพฤติกรรมทางตรง และแสดงความคิดเห็นน้อยกว่ากลุ่มครูที่มีประสิทธิภาพปานกลาง

พาราคท์ (Parakh 1966: 282-292) ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษา ตอนพัฒนาการของระบบการลำดับชั้น" (A Study of Teacher - Pupil Interaction in High School Biology Classer : Part I The Development of Category System) โดยใช้เครื่องมือที่ปรับปรุงมาจากของเฟลนเดอร์ (Flanders) แบ่งพฤติกรรมการสอนเป็น 45 ประเภท ใช้การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนวิชาชีววิทยาในโรงเรียนมัธยม 10 โรงเรียนสังเกตครู 13 คน ผลการศึกษาพบว่า ในการสอนครูจะพูดเพื่ออธิบาย หรือพูดตอบข้อซักถามประมาณ 75 % ของคำพูดทั้งหมดในระหว่างเวลาเรียนภาคบรรยาย ส่วนในการสอนภาคปฏิบัติ ครูจะพูดน้อยลงเหลือเพียง 50 % และอาจแปรผันไปเล็กน้อยในแต่ละคน ผลการวิจัยนี้แสดงว่าการเรียนโดยการทดลองอัตราการพูดของครูจะลดลง เพราะเน้นถึงสมรรถภาพในการใช้เครื่องมือมากกว่าทฤษฎี

จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนมากเป็นการวิจัยเพื่อประเมินการสอนของครู อาจารย์เป็นสำคัญ และพอจะสรุปได้ว่าทั้งครูและนักเรียนต่างก็เห็นด้วยกับคุณลักษณะพฤติกรรมการสอนที่เป็นแบบอย่างของครูที่ดี และพฤติกรรมสอนที่นักเรียนเห็นว่าช่วยสร้างบรรยากาศการสอนที่ดี และทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ เช่น บุคลิกภาพของครู การจัดเตรียมการสอน การเสนอเนื้อหา การประเมินผล และการช่วยเหลือผู้เรียนเพิ่มเติม เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย